

İLKÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN BENLİK SAYGISI VE AKRAN BASKISI DÜZEYİ İLİŞKİSİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

Yemliha COŞKUN* Ayşe KURNAZ**

ÖZ

Bu çalışma ile ilköğretim öğrencilerinin benlik saygısı ile akran baskısı arasındaki ilişkinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklemini, 2008-2009 öğretim yılında Bingöl ili merkez ve ilçelerinde öğrenim görmekte olan 459 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak, 'Kişisel Bilgi Formu' ile birlikte, öğrencilerin özsaygı düzeyini ölçmek için 'Coopersmith Benlik Saygısı Envanteri (Coopersmith, 1967); akran baskısı için 'Akran Baskısı Ölçeği (ABÖ) (Kıran, 2002)' kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, ilköğretim öğrencilerinde benlik saygısı ile akran baskısı arasında ters yönde bir ilişkinin var olduğu görülmüşürken, erkek öğrencilere yönelik akran baskısının kız öğrencilerinkinden yüksek olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Benlik saygısı, akran baskısı, ilköğretim öğrencisi.

ABSTRACT

In this research, it was proposed that investigate the relation between self esteem and peer pressure of elementary students. The sample was consisted of four hundred fifty nine students which are educated in Bingöl central and town. Applied data collection method in the research is 'Coopersmith Self Esteem Inventory' for investigating self-esteem of students with 'Person Information Questionnaire' (Coopersmith, 1967) and 'Peer Pressure Scale' for peer pressure (Kıran, 2003). The findings of this study indicate that opposite correlations whit self-esteem and peer pressure with in elementary school students and peer pressure of schoolboys are more than schoolgirl peer pressure.

Key words: self-esteem, peer pressure, elementary school student

1. GİRİŞ

Bireylerin gelişim sürecine bakıldığında sosyal boyutun önemli bir dinamik oluşturduğu görülmektedir. Özellikle kişilik gelişiminde, genetik yapının etkisinin yanında sosyal çevrenin belirleyiciliği yadsınamaz bir gerçektir. Bazı bireyler için içinde doğup büyüdükleri sosyal ortamların niteliği, kişilik yapılanmasında olumlu katkılar sağlarken, bazıları için bunun tam tersi durumlar

---

* Yrd. Doç. Dr. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü

** Öğretmen Gazi Osman Paşa İlköğretim Okulu K. MARAŞ

söz konusu olabilmektedir. Yani her sosyal ortam kişiliğin öğelerinin gelişiminde aynı etkiye sahip olamamaktadır.

Duygusal ve sosyal bir varlık olarak dünyaya gelen insanın, en küçük sosyal birim sayılan aile içerisinde başlayan gelişim süreci daha sonra değişik sosyal gruplara katılımlarla devam etmektedir (Ertuğrul, 2006;Yörükoğlu, 2004; Cüceloğlu, 1994). Çocukluktan itibaren başlayan bu süreç boyunca, birey grupla özdeşim sağlamak adına içinde bulunduğu grupların değerlerini benimseyerek onların kurallarına uymayı öğrenirler ki, bu öğrenme bütün bir yaşam boyunca sürer (Başal, 2007).

Çocuklar büyüdükçe, davranışlarının şekillenmesinde ailenin yanı sıra özellikle diğer çocukların etkileri giderek artar. Arkadaşlığın önem kazanması yaşamın her devresinde sürer ve yaşıt gruplarının baskısı, zaman içerisinde ailenin etkisine denk, hatta ondan daha da üstün olmaya başlar (Başal, 2007) Çocuk arkadaşlarının içine girmek için bu grupların içinde kalabilmek için kendini denetlemeyi ve gerektiğinde ödün vermeyi öğrenir. Arkadaşlarının katkısıyla değişik, yeni davranış biçimleri kazanır (Köknel, 1992). Bu durum, çocukluktan ergenliğe geçiş sürecinde ve ergenlik döneminde daha belirginleşir. Gençler kendi cinsiyetine uygun sosyal rolleri benimsemiş, kendi yaşıtlarıyla olgun ilişkiler kurma çabası içerisinde, kendilerinin onlar tarafından daha iyi anlaşıldıklarını düşünmeleri dolayısıyla, akran etkisi ergenler üzerinde artmaya başlar (Şirin, 2002). Gencin, tutum benzerliği içerisinde bir arada olduğu kendi arkadaş çevresinin etkisine girmesi beraberinde, akran baskısını da gündeme getirir (Aydın, 2002).

Akran baskısı (peer pressure), çocukların veya gençlerin oluşturduğu akran gruplarının, üyeleri üzerindeki etkisi, özellikle de uydumculuk sağlama gücü olarak tanımlanabilmektedir (Budak, 2005). Akran baskısı söz konusu olduğunda; baskıdan hem kurbanın hem zorbanın olumsuz etkilendiği görülmektedir. Her ikisinin de kendilerini algılayış şekillerine bakıldığında; kendilerini kaygılı, yalnız, düşük benlik değeri olan kişiler olarak algıladıkları görülmektedir (Akt. Kapıkıran ve Fiyakalı).

Ancak akran baskısı çocuğa her zaman olumsuzluk olarak yansımamakta, olumlu davranışlar da kazandırmaktadır. Rubin ve Thompson ' un , araştırmaları olumlu akran ilişkilerine sahip olan okul çağı çocuklarının, birçok yönden olumlu uyuma ilişkin istendik özellikler gösterdiklerini ortaya koymuştur. Sınıf arkadaşları ile iyi ilişkiler içinde olan okul çağı çocuklarının daha az depresif oldukları, okula devam oranlarının yüksek olduğu, okulda bulunmaktan zevk aldıkları belirlenmiştir (Akt. Önder, 2005).

Yukarıda belirtildiği üzere, olumsuz olduğu kadar olumlu yönleri de bulunan akran baskısına, her gencin aynı derece maruz kalması beklenemez. Psiko-sosyal bir çok faktöre bağlı olarak değişen bu etki, özellikle gençlerin benlik saygısıyla yakından ilişkili bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır (Yörükoğlu, 1985).

Dinamik ve gelişimi yaşam boyu süren benlik kavramı bireyin diğer insanlarla etkileşiminden ya da bireyin duygu ve düşünceleri arasındaki iç diyalogdan oluşmaktadır (Esen, 2007). Benlik, kişinin kendisini ayrı bir varlık olarak görmesiyle, isteklerde bulunan ve bu doğrultuda eyleme geçme özelliğine sahip bir varlık olmasıyla gelişmekte (Sevinç, 2005) ve bireyin kendini ne şekilde algıladığı ve kavradığı, kim ve ne olduğu, kendisi ile ilgili düşüncelerini, değerlendirmelerini içermektedir (Akyol, 2002; Sevinç, 2005; Yavuzer, 2000; Yörükoğlu, 1990). Her insanın ulaşmak istediği bir benlik kavramı vardır. Benlik kavramının beğenilip benimsenmesi benlik saygısını (self esteem) oluşturur (Yörükoğlu, 1990). Benlik saygısı, kişilerin bir birey olarak kendilerini değerlendirmeleri sonucunda ulaştıkları noktadır (Yavuzer, 2000; Yörükoğlu, 1985). Bireylerin kendilerini değerlendirmelerinde, çocukluktan itibaren tüm yaşam boyu çevrelerinde bulunan kişilerle kurduğu ilişkiler, iletişim ve etkileşim önemli rol oynar. Bireyin başkaları tarafından değerlendirilişi, bu değerlendirmenin kişilik tarafından algılanışı ve benimsenmesi, benlik kavramının değer sistemini saptamaktadır (Köknal, 1995). Ergenlik dönemindeki bir genç için, bu değer sisteminin oluşturulmasında akran çevresinin belirleyici etkisi ön plana çıktıktan, benlik saygısı ile akran çevresi arasındaki ilişki yadsınamaz bir hal almaktadır. Kaçınılamaz olan bu etkileşimde, üzerinde dikkat edilmesi gereken nokta, gençlerin akran etkileşiminin olumlu benlik saygısını geliştirici nitelikte olmasıdır.

Ergenlik dönemindeki bir gencin sıkı arkadaşlık ilişkileri kurmadan topluma katılabilmesi oldukça güçtür. Bu bakımdan akran ilişkileri, toplumsal ilişkilere öncülük eder. Toplumsal yaşamda kendi kendine yetebilmek olanaklı olmadığından, genç kendini ve başkalarını akran gruplarından oluşan toplumsal örgüt içerisinde değerlendirir. Grup üyeleriyle özdeşim yapar, onların tutum ve davranışlarını benimseyerek, kendi görüşüymüş gibi, başka ortamlarda savunmasını yapar. Dolayısıyla gençleri akran gruplarından ayırmak yerine, onları grup oluşturmaya yönlendirmek gerekir, ancak bu grup birliktelikleri olumlu düşünce ve aktiviteler çerçevesinde gerçekleştirilerek akran gruplarının genç için güvenilir, kişiliğine saygı duyulan, değer verilen bir çevre olmasına dikkat edilmelidir. Çünkü, bu çevrenin güvenilir olup olmayışı gencin benlik saygısının gelişiminde etkilidir. Gencin olumlu benlik saygısı, güvendiği ve inandığı

insanların kendine değer vermesiyle kuvvetlenir ki, bu anlamda nitelikli akran grupları, genç için oldukça önemlidir (Yörükoğlu, 1985; Berktekin, 1978).

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, ilköğretim öğrencilerinin benlik saygılarının, akran baskısı ile ilişkisinin belirlenmesi ve benlik saygıları ile akran baskısı düzeylerinin bazı sosyo-demografik değişkenlere bağlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını saptamaktır.

1.2. Araştırmanın Önemi

Bireylerin benlik saygılarının oluşumunda içinde yaşadıkları çevre oldukça önemli etkiye sahiptir. Benliğin gelişme sürecinde önemli bir dönemi oluşturan ilköğretim yıllarındaki arkadaşlık ilişkilerinin niteliği, ergenin benlik saygısını geliştirmesi adına olumlu veya olumsuz etkide bulunması kaçınılmaz bir olgudur. Bu anlamda gençlerin arkadaş çevrelerinin olumsuz baskılarıyla karşılaşmaması, kendilerine değer verilen arkadaş çevreleri edinmeleri gerekmektedir.

Dolayısıyla bu çalışmanın ilköğretim çağındaki öğrencilerin benlik saygılarının gelişiminde akran baskısının etkisinin betimlenmesi adına yararlı bilgiler sunacağı umulmaktadır.

2. YÖNTEM

İlköğretim öğrencilerinin benlik saygıları ile akran baskısı ilişkisinin incelendiği bu araştırma, ilişkisel tarama modelinde bir çalışmadır.

2.1 Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, Bitlis il merkezi ve ilçelerinde 2008-2009 öğretim yılında, resmi ilköğretimlerin 7 ile 8. sınıfında öğrenim görmekte olan öğrenciler oluşturmaktadır.

Araştırmanın örneklemini ise, 2008-2009 öğretim yılında Bitlis il merkezi ve ilçelerinde resmi ilköğretim okullarının 7 ile 8. sınıflarında normal ve yatılı olarak öğrenim görmekte olan öğrencilerden random olarak seçilen 492 kişi oluşturmaktadır. Bu anlamda öğrenciler tarafından eksik ve yanlış doldurulmuş geçersiz formlar elendikten sonra, araştırma 459 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir.

2.2 Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak, öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerine ilişkin bilgi toplamak için araştırmacılar tarafından geliştirilmiş 'Kişisel Bilgi Formu' ile birlikte 'Coopersmith Benlik saygısı Ölçeği (Coopersmith, 1967)' ve 'Akran Baskısı Ölçeği' (ABÖ) (Kıran, 2002) kullanılmıştır.

2.2.1 Kişisel Bilgi Formu

Araştırmanın bağımsız değişkenleri hakkında veri toplamak amacıyla araştırmacılar tarafından geliştirilen kişisel bilgi formu öğrencilerin demografik özelliklerini belirlemeye yönelik toplam 4 sorudan (okul türü, öğrencilerin cinsiyeti, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi) oluşmaktadır.

2. 2. 2 Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği

Öğrencilerin benlik saygısı düzeylerini belirlemek amacıyla 'Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği' (Coopersmith, 1967) kısa formu kullanılmıştır. Orjinali Coopersmith (1967) tarafından geliştirilen ölçeğin, Kuder Richardson güvenilirlik katsayısı kızlar için . 91, erkekler için . 80 olarak belirlenmiştir. Özoğul (1988) tarafından Türkçeye çevrim çalışması yapılmış olan ölçekle ilgili olarak, Pişkin (1997) tarafından yapılan geçerlik ve güvenilirlik çalışmasında KR-20 katsayısı . 76 ve iç tutarlılık katsayısı . 76 olarak hesaplanmıştır. 25 maddeden oluşan ölçekte, bireylerin ölçekte yer alan ifadeleri evet veya hayır şeklinde cevaplamaları istenmektedir. Beklenen maddeler işaretlendiğinde 1 puan verilmekte, diğerleri 0 puan olarak değerlendirilmektedir. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 25, en düşük puan ise 0'dır. Puanların yükselmesi, bireylerin benlik saygılarının yükseldiğini göstermektedir.

2. 2. 3 Akran Baskısı Ölçeği (ABÖ)

Ergenlik dönemindeki gençlerin yaşadığı akran baskısını ölçmek amacıyla Kıran tarafından geliştirilen 'Akran Baskısı Ölçeği' (ABÖ) (Kıran, 2002) beş dereceli likert tipi bir ölçek olup, 34 maddeden oluşmaktadır. Test tekrar test yöntemiyle elde edilen güvenilirlik korelasyon katsayısı . 82 olarak hesaplanırken, yine ölçeğin tümünün güvenilirlik derecesi için Cronbach alpha katsayısı . 90 bulunmuştur. Ölçeğin yapı geçerliliği için ise faktör analizi yapılarak temel bileşenler bulunmuştur. Elde edilen iki faktörün açıkladıkları toplam varyans % 40, 52 olup, ölçekten tek bir puan elde edilmektedir. Öğrencilerden davranışlarının sıklığını en iyi açıklayan seçeneği işaretlemelerinin istendiği ölçekten alınan puanların yüksek olması akran baskısının yüksek, düşük olması ise akran baskısının düşük olduğunu göstermektedir.

3. BULGULAR

Bu bölümde, kişisel bilgi formu, 'Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği (Coopersmith, 1967)' ve 'Akran Baskısı Ölçeği (Kıran, 2002)' ile elde edilen veriler, öğrencilerin benlik saygısı düzeyleri ile akran baskısı durumları arasında ilişki var mıdır? Temel problemi doğrultusunda analiz edilip, bulguları özetlenmiştir. Ayrıca öğrencilerin benlik saygısı düzeyleri ile akran baskısı durumlarının demografik özelliklerine göre anlamlı düzeyde farklılaşp farklılaşmadığı sınırlanarak bulgular sıralanmıştır.

SPSS 11. 5 paket programının kullanıldığı verilerin analizinde, kişisel bilgi formlarına bağlı olarak demografik özelliklerin frekans ve yüzde dağılımları bulunduğundan sonra öğrencilerin benlik saygısı ve akran baskısı durumlarının aritmetik ortalaması ve standart sapması belirlenmiş daha sonra örneklem grubunun benlik saygısı ve akran baskısı durumlarının ilişkisinin incelenmesinde

'Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı' tekniğinden yararlanılırken, benlik saygısı ve akran baskısı puanlarının cinsiyete ve okul türüne göre farklılaşıp, farklılaşmadığını belirlemek üzere 't-testi'; benlik saygısı ve akran baskısı puanlarının anne eğitim düzeyine göre farklılaşıp, farklılaşmadığını belirlemek üzere 'Kruskal Wallis-H' testi; benlik saygısı ve akran baskısı puanlarının baba eğitim düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için ise 'tek yönlü varyans analizi (ANOVA)' tekniği kullanılarak bulgular aşağıdaki tablolarda gösterilmiştir. Anlamlılık kontrolü için farklılıklar arası hata payı . 05 manidarlık düzeyinde sınanmıştır.

Örneklem grubundaki öğrencilerden değerlendirmeye alınan 459'nun demografik özelliklerine ilişkin frekans (*f*) ve yüzde (%) sonuçlarının dağılımı sırasıyla aşağıdaki tablolarda verilmiştir.

Tablo 1. İlköğretim Öğrencilerin Sosyo-Demografik Özelliklerinin Frekans ve Yüzde Değerleri

Faktör	Değişkenler	Frekans	Yüzde
Öğrenci Cinsiyeti	Kız	209	45, 5
	Erkek	250	54, 5
Okul Türü	Yatılı 7. Sınıf	96	20, 9
	Yatılı 8. Sınıf	146	31, 8
	Normal 7. Sınıf	101	22, 0
	Normal 8. Sınıf	116	25, 2
Anne Eğitim Düzeyi	Okul Mezunu Değil	261	56, 9
	İlköğretim	173	37, 7
	Ortaöğretim	21	4, 6
	Yüksek Öğretim	4	0, 9
Baba Eğitim Düzeyi	Okul Mezunu Değil	90	19, 6
	İlköğretim	229	49, 9
	Ortaöğretim	96	20, 9
	Yüksek Öğretim	44	9, 6

Tablo 1'de görüldüğü gibi, cinsiyet değişkenine göre örneklem grubunun 209'u (% 45, 5) kız öğrenci, 250'si ise (% 54, 5) erkek öğrenciden oluşmaktadır. Okul türü değişkenine göre öğrencilerin 96'sı (% 20, 9) yatılı 7. sınıf, 146'sı (% 31, 8) yatılı 8. Sınıf; 101'i (% 22, 0) normal 7. sınıf, 116'sı (25, 2) ise normal 8. Sınıfa devam etmektedir. Anne eğitim düzeyi değişkenine göre öğrencilerin 261'nin (% 56, 9) annesi herhangi bir okul mezunu değilken, 173'nün (% 37, 7) annesi ilköğretim mezunu, 21'nin (% 4, 6) annesi orta öğretim mezunu ve 4'nün de (% 0, 9) yüksek öğrenim mezunudur. Baba eğitim düzeyi değişkenine göre ise, öğrencilerin 90'nının (% 19, 6) babası herhangi bir okul mezunu değilken, 229'nun (% 49, 9) babası ilköğretim mezunu, 96'sının (% 20, 9) babası ortaöğretim mezunu ve 44'nünde (% 9, 6) yüksek öğrenim mezunudur.

İlköğretim öğrencilerin benlik saygısı ve akran baskısı puanlarının aritmetik ortalama ve standart sapması hesaplanarak aşağıda tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2. İlköğretim Öğrencilerinin Benlik Saygısı ve Akran Baskısı Puanlarının Aritmetik Ortalama ve Standart Sapmaları

Değişkenler	N	$\bar{X}$	S
Benlik Saygısı	459	14, 28	3, 85
Akran Baskısı	459	45, 32	14, 53

Tablo 2’de görüldüğü gibi ilköğretim öğrencilerin benlik saygısı aritmetik ortalaması 14, 28 standart sapması 3, 85 iken; akran baskısı aritmetik ortalaması 45, 32 standart sapmasının ise 14, 53 olduğu görülmektedir. Bu tabloya göre, ilköğretim öğrencilerinin benlik saygısı düzeyi puanlarının ortalamasının üzerinde olduğu, akran baskısı puan düzeylerinin ise ortalama düzeyde olduğu görülmektedir.

Bu saptamadan sonra, araştırmanın temel amacı doğrultusunda örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin benlik saygıları ile akran baskısı arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere ‘Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı’ tekniğinden yararlanılmış ve sonuçlar Tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3. İlköğretim Öğrencilerinin Benlik Saygısı ve Akran Baskısı Puanlarının Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Sonuçları

Değişkenler	Benlik Saygısı	Akran Baskısı
Benlik Saygısı	-	-, 276*
Akran Baskısı		-

N=459

*p<. 01

Tablo 3’de görüldüğü gibi öğrencilerin benlik saygısı düzeyleri ile algıladıkları akran baskısı istatistiksel olarak . 01 düzeyinde anlamlı bir ilişki göstermektedir. Ters yönde olan bu ilişkiye göre, benlik saygısı düzeyleri yüksek olan öğrencilerin, akran baskısını daha az hissettikleri görülmektedir.

Değişkenler arasındaki ilişkinin test edilmesinden sonra öğrencilerin benlik algılarının bazı demografik özelliklerine (cinsiyet, okul türü, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi) göre farklılığı incelenerek sonuçlar aşağıdaki

tablolarda sırayla gösterilmiştir. Bu anlamda, öğrencilerin benlik saygı düzeylerinin, cinsiyet değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını test etmek amacıyla yapılan 'Bağımsız Grup t-testi' sonuçları aşağıda tablo 4'de verilmiştir.

Tablo 4. İlköğretim Öğrencilerinin Benlik Saygısı Düzeylerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Bağımsız Gruplar İçin T-Testi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Cinsiyet		$\bar{X}$	S	Sd	t	p
Benlik Saygısı	Kız	209	14, 04	3, 98	457	1, 207	, 228
	Erkek	250	14, 48	3, 74			

Tablo 4'de görüldüğü gibi öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre benlik saygısı durumlarının anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemeden önce, Levene's testi ile dağılımların varyanslarının homojenliği test edilmiş, sonuçta varyansların homojen olduğu görülmüştür (Levene F=2, 037; p>. 05). Daha sonra ortalamalar arasındaki farkın belirlenmesi amacıyla yapılan bağımsız grup t-testi sonucunda, cinsiyet değişkenine göre öğrencilerinin benlik saygısı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (t=1, 207; p. >05).

Aşağıda tablo 5'de öğrencilerin algıladıkları akran baskısı düzeylerinin, cinsiyet değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını test etmek amacıyla yapılan ilişkisiz ölçümler için "Bağımsız Grup t-testi" sonuçları verilmiştir.

Tablo 5. İlköğretim Öğrencilerinin Akran Baskısı Düzeylerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Bağımsız Gruplar İçin T-Testi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Cinsiyet		$\bar{X}$	S	Sd	t	p
Akran Baskısı	Kız	209	42, 16	10, 86	433. 826	-4, 506	, 000
	Erkek	250	47, 97	16, 56			

Tablo 5'de görüldüğü gibi öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre algıladıkları akran baskı düzeylerinin anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemeden önce, Levene's testi ile dağılımların varyanslarının homojenliği test edilmiş, sonuçta varyansların homojen olmadığı görülmüştür (Levene F=21, 624; p<. 05). Daha sonra ortalamalar arasındaki farkın belirlenmesi amacıyla yapılan bağımsız grup t-testi sonucunda, cinsiyet değişkenine göre öğrencilerinin akran baskı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür (t= -4, 506; p. <05). Bu sonuca göre, ilköğretimdeki erkek öğrencilerin, kız öğrencilere göre daha yüksek düzeyde akran baskısı hissettiklerini söylemek mümkündür.

Aşağıda tablo 6'da öğrencilerin benlik saygı düzeylerinin, okul türü değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını test etmek amacıyla yapılan 'Bağımsız Grup t-testi' sonuçları verilmiştir.

Tablo 6. İlköğretim Öğrencilerinin Benlik Saygısı Düzeylerinin Okul Türü Değişkenine Göre Bağımsız Gruplar İçin T-Testi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Okul Türü	N	$\bar{X}$	S	Sd	t	p
Benlik Saygısı	Yatılı	242	14, 04	3, 79	457	1, 384	, 167
	Normal	217	14, 54	3, 91			

Tablo 6'da görüldüğü gibi öğrencilerin okul türü değişkenine göre benlik saygısı durumlarının anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemeden önce, Levene's testi ile dağılımların varyanslarının homojenliği test edilmiş, sonuçta varyansların homojen olduğu görülmüştür (Levene F=2, 535;p>. 05). Daha sonra ortalamalar arasındaki farkın belirlenmesi amacıyla yapılan bağımsız grup t-testi sonuçlarına göre, okul türü değişkenine göre öğrencilerinin benlik saygısı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (t=1, 384;p. >05).

Aşağıda tablo 7'de öğrencilerin algıladıkları akran baskısı düzeylerinin, okul türü değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını test etmek amacıyla yapılan ilişkisiz ölçümler için 'Bağımsız Grup t-testi' sonuçları verilmiştir.

Tablo 7. İlköğretim Öğrencilerinin Akran Baskısı Düzeylerinin Okul Türü Değişkenine Göre Bağımsız Gruplar İçin T-Testi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Okul Türü	N	$\bar{X}$	S	Sd	t	p
Akran Baskısı	Yatılı	242	46, 79	15, 94	450. 150	2, 323	, 021
	Normal	217	43, 69	12, 61			

Tablo 7'de görüldüğü gibi öğrencilerin okul türü değişkenine göre algıladıkları akran baskı düzeylerinin anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemeden önce, Levene's testi ile dağılımların varyanslarının homojenliği test edilmiş, sonuçta varyansların homojen olmadığı görülmüştür (Levene F= 6, 619; p<. 05). Daha sonra ortalamalar arasındaki farkın belirlenmesi amacıyla yapılan bağımsız grup t-testi sonuçlarına göre, okul türü değişkenine göre öğrencilerinin akran baskı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur (t=2, 323;p. <05). Bu sonuca göre okulu yatılı olarak okuyan öğrencilerde akran baskısının, okula normal olarak devam eden öğrencilerinkinden daha fazla olduğu görülmektedir.

Aşağıda tablo 8’de öğrencilerin benlik saygı düzeylerinin, anne eğitim düzeyi değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını test etmek amacıyla yapılan ‘Kruskal Wallis-H’ testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 8. İlköğretim Öğrencilerin Benlik Saygı Düzeylerinin Anne Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Değişkenler	Anne Eğitim Düzeyi	N	Sıra Ort.	Sd	X ²	p
Benlik Saygısı	Okul Mezunu Değ.	261	222, 74	1, 98	1, 370	
	İlköğretim	173	241, 02			
	Orta ve Yüksek Öğ.	25	229, 52			

Tablo 8’de görüldüğü gibi, öğrencilerin benlik saygılarının anne eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemeden önce yüksek öğretim düzeyindeki anne sayının az olması dolayısıyla orta öğretim düzeyi ile birlikte hesaplanmış, yapılan ‘Kruskal Wallis-H’ testi sonucunda istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır ($\chi^2 = 1, 98$; $p > . 05$).

Aşağıda tablo 9’da öğrencilerin algıladıkları akran baskı düzeylerinin, anne eğitim düzeyi değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını test etmek amacıyla yapılan ‘Kruskal Wallis-H’ testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 9. İlköğretim Öğrencilerin Akran Baskı Düzeylerinin Anne Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Değişkenler	Anne Eğitim Düzeyi	N	Sıra Ort.	Sd	X ²
Akran Baskısı	Okul Mezunu Değ.	261	239, 76	3, 30	, 192
	İlköğretim	173	217, 05		
	Orta ve Yüksek Öğ.	25	217, 72		

Tabloda 9’da görüldüğü gibi, öğrencilerin algıladıkları akran baskı düzeylerinin anne eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemeden önce yüksek öğretim düzeyindeki anne sayının az olması dolayısıyla orta öğretim düzeyi ile birlikte hesaplanmış, yapılan ‘Kruskal Wallis-H’ testi sonucunda istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır ($\chi^2 = 3, 30$; $p > . 05$).

Aşağıda tablo 10’da öğrencilerin algıladıkları benlik saygısı düzeylerinin, baba eğitim düzeyi değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını test etmek amacıyla yapılan ‘Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)’ testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 10. İlköğretim Öğrencilerin Benlik Saygısı Puanlarının Baba Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Baba Eğitim Düzeyi	N	$\bar{X}$	S	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Okul Mez. D.	90	3,88	3,34	Gruplarsı	34,777	3	11,592	,507	
İlköğretim	229	4,22	4,06	Gruplariçi	6784,835	455	14,912	777	
Ortaöğretim	96	4,72	3,64	Toplam	6819,612	458			
Yüksek Öğr.	44	4,43	4,18						
Toplam	459	4,28	3,85						

Tablo 10'da görüldüğü gibi öğrencilerin benlik saygısı düzeylerinin, baba eğitim düzeyine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) tekniği uygulanmış. Yapılan analiz sonucunda baba eğitim düzeyi ortalamalarına göre fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($F = ,777$; $p > .05$). Bu sonuca göre öğrencilerin benlik saygısı düzeylerinin baba eğitim düzeyine bağlı olarak değişmediği görülmektedir.

Aşağıda tablo 11'de öğrencilerin algıladıkları akran baskısı düzeylerinin, baba eğitim düzeyi değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını test etmek amacıyla yapılan 'Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)' testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 11. İlköğretim Öğrencilerin Akran Baskısı Puanlarının Baba Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Baba Eğitim Düzeyi	N	$\bar{X}$	S	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Okul Me. D.	90	49,40	19,16	Gruplarsı	1872,421	3	624,140	2,994	,031
İlköğretim	229	44,28	12,87	Gruplariçi	94838,559	455	208,436		
Ortaöğretim	96	44,62	12,89	Toplam	96710,980	458			
Yüksek Öğr.	44	43,95	14,08						
Toplam	459	45,32	14,53						

Tablo 11'de görüldüğü gibi öğrencilerin akran baskısı düzeylerinin, baba eğitim düzeyine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) tekniği uygulanmış. Yapılan analiz sonucunda baba eğitim düzeyi ortalamalarına göre fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F = 2,994$; $p < .05$). Daha sonra anlamlı farklılığın kaynağını belirleyebilmek amacıyla tamamlayıcı post-hoc tekniklerini kullanabilmek için Levene's testiyle yapılan grupların varyanslarının homojenliği testi sonucunda, varyansların homojen olmadığı görülmüş ($Levene F = 3,269$; $p < .05$), bağlı olarak uygun post-hoc tekniklerinden 'Dunnnett's T3' çoklu karşılaştırma testi uygulanarak sonuçları aşağıdaki tablo 12'de verilmiştir.

Tablo 12. İlköğretim Öğrencilerin Akran Baskısı Puanlarının Baba Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılığın Hangi Gruplardan Kaynaklandığını Belirlemek Üzere Yapılan Post-Hoc Dunnett's T₃ Testi Sonuçları

Baba Eğitim Düzeyi (i)	Baba Eğitim Düzeyi (j)	$\bar{X}_{i-j}$	$Sh_{\bar{x}}$	P
Okul Mezunu Değil	İlköğretim	5, 1162	2, 19188	, 120
	Ortaöğretim	4, 7750	2, 41112	, 260
	Yükseköğretim	5, 4455	2, 93098	, 332
İlköğretim	Okul Mezunu Değil	-5, 1162	2, 19188	, 120
	Ortaöğretim	-, 3412	1, 56769	1, 000
	Yükseköğretim	3293	2, 28796	1, 000
Ortaöğretim	Okul Mezunu Değil	-4, 7750	2, 41112	, 260
	İlköğretim	, 3412	1, 56769	1, 000
	Yükseköğretim	, 6705	2, 49878	1, 000
Yükseköğretim	Okul Mezunu Değil	-5, 4455	2, 93098	, 332
	İlköğretim	-, 3293	2, 28796	1, 000
	Ortaöğretim	-, 6705	2, 49878	1, 000

Tablo 12' de görüldüğü gibi öğrencilerin akran baskısı düzeylerinin baba eğitim durumu değişkenine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini bulmak amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonrası kullanılan post-hoc çoklu karşılaştırma tekniği Dunnett's T₃ testi sonucunda, gruplar arasındaki farklılığın anlamlı olmadığı görülmüştür.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Doğuştan başlayıp gelişen benlik algılamasında, bireyin başkaları tarafından değerlendirilişin etkisi oldukça önemlidir (Köknel, 1995). Özellikle ergenlik dönemindeki gençlerin benlik saygısını geliştirmelerinde akran çevreleriyle olan ilişkileri, onların değer yargıları, kuralları davranış normları oldukça etkili olmakta, bu etki bazen olumlu sonuçlar doğururken, bazen de istenmedik olumsuzluklara sebebiyet vermektedir. Bu anlamda ergenlik döneminde olan ortaöğretim gençliğinin, hayatta daha başarılı olabilmesi için gerekli olan olumlu benlik saygısını kazanmada arkadaş çevresinin oluşturduğu akran baskısı, önemli bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu faktörün etki derecesinin bilinip, olumsuzluklarının giderilip, olumlu yönlerini çoğaltmakta hem gencin kendisi, hem de gençlerin yetiştirilmesinden sorumlu olan aile, eğitimciler ve diğer sosyal kurumların farkındalık kazanması oldukça önemlidir.

Bu öneme bağlı olarak gerçekleştirilen bu araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre, öğrencilerin benlik saygı düzeylerinin ortalamadan yüksek olduğu, algıladıkları akran baskısı düzeylerinin ise oldukça düşük düzeyde olduğu görülmüştür. Benzer şekilde, Balat ve Akman'ın (2004) lise öğrencileri ile ilgili yaptıkları benzer bir çalışmada öğrencilerin benlik saygısı düzeylerinin yüksek olduğu; yine, Yıldırım'ın (2007) ergenler ile yaptıkları çalışmada da,

ergenlerin çoğunluğunun akran baskısı algılama düzeylerinin düşük ve orta düzeyde olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Farklı araştırma bulgularından elde edilen benzer sonuçlara da bakıldığında, ergenlerin çoğunluğunun benlik saygılarının yüksek olmasının yanında algıladıkları akran baskı düzeylerinin düşüklüğü ergenlerin psiko-sosyal gelişimi adına oldukça olumlu bir durum olarak değerlendirilebilir.

Öğrencilerin benlik saygı düzeyleri ile akran baskısı ilişkisi karşılaştırıldığında, istatistiksel olarak anlamlı, düşük düzeyde ters yönde ilişkinin olduğu görülmektedir. Diğer bir deyişle, akran baskısını daha az hisseden öğrencilerin, benlik saygısı düzeylerinin yüksek olduğu görülmektedir. Beklenen bir sonuç olan bu bulgu, tersten düşünüldüğünde benlik saygısı yüksek olan öğrencilerin akran baskısını hissetmediklerini söylemekte mümkündür. Bağlı olarak akran baskısı bir anlamda denetim odağı ile de ilişkili görülmekte, düşük benlik saygısı ile birlikte akranlarının ergen üzerindeki etkisinin arttığını söylemek olanaklı görülmektedir. Çiğdemoğlu'nun (2006) lise 1. Sınıf öğrencileriyle yaptığı çalışmasında da benzer bulguya ulaşılmış, öğrencilerin akran baskısı ile genel benlik saygıları arasında ters yönde anlamlı bir ilişkinin olduğu, yani öğrencilerin akran baskısı arttıkça genel benlik saygılarının düştüğü görülmüştür. Yine, Aktuğ'un (2006) ergenlerle ilgili çalışmasında, ergenlerde akran baskısı arttıkça genel benlik saygısının düştüğünü tespit edilmiştir.

Diğer bulgulara bakıldığında, öğrencilerin cinsiyet açısından benlik saygı düzeylerinde bir farklılaşma görülmemiştir. Benzer bulgulara, Yenidünya (2005) ve Çankaya'nın (2007) lise öğrencileriyle yaptığı çalışmalarında da rastlanmıştır, öğrencilerin benlik saygı düzeylerinin cinsiyete göre değişmediği görülmüştür. Bu sonuca bağlı olarak ergenlerin benlik saygıları üzerinde cinsiyetin pek belirleyici olmadığını söylemek mümkündür. Ancak akran baskısı konusunda bir farklılaşmanın olduğu, erkek öğrencilerin daha fazla akran baskısı hissettikleri görülmüştür. Gençlik çeteleri gibi, genelde olumsuz davranış örneklerinin sergilendiği grupların daha çok erkekler tarafından oluşturulup, yine genelde erkeklere karşı baskı uyguladıkları düşünüldüğünde, bu sonuç beklenen bir durum olarak değerlendirilebilir. Kapıkıran ve Fiyakalı'nın (2006) lise öğrencileriyle yaptıkları çalışmalarında da benzer bulgulara ulaşılmış akran baskısına maruz kalan öğrencilerin daha çok erkek öğrenciler olduğu kaydedilmiştir.

Yine okul türü açısından değerlendirildiğinde, benlik saygı düzeyleri farklılaşmazken, yatılı okuyan öğrencilerin daha fazla akran baskısı hissettikleri görülmüştür. Bu duruma, öğrencilerin yatılı okumaları dolayısıyla bütün gün bir

arada olmalarının, akran ilişkilerini daha ön plana çıkardığı, dolayısıyla akran baskısının daha fazla hissedilmesine neden olduğu düşünülmektedir.

Anne ve baba eğitim düzeyi değişkenine göre, öğrencilerde benlik saygısı ve akran baskısı düzeyine bakıldığında bir farklılaşmanın olmadığı görülmektedir. Bu durum araştırmanın yapılmış olduğu çalışma evreninden de kaynaklanmış olabilir. Bu faktörün farklı ortamlarda yapılan araştırmalarla sınırlanmasının yararlı olacağı düşünülmektedir.

Araştırmada elde edilen bulgulara göre, bazı önerilerde bulunulabilir. Bunlardan bir kısmı aşağıda özetlenmiştir.

1. Akran baskısının önlenbilmesinde, akran baskısı uygulayan ve uygulanan ergenlerin kişilik yapılarının ortaya çıkarılması için gerekli araştırmalara yönelinerek bu bilgilerin bilimsel ortamlarda paylaşımı sağlanmalıdır.

2. Okullarda yoğun akran baskısı hisseden öğrenciler tesbit edilmeye çalışılıp, okul yönetimine acil müdahalede bulunulmalıdır.

3. Özellikle yatılı okullarda okuyan öğrencilerin ortak zaman ve alan kullanım sürelerinin uzaması akran etkileşimini arttıracığından, okul yönetimi ve rehberlik servislerinin kontrol ve duyarlılığı yüksek olmalıdır. Okul yönetimi ve öğretmenler özellikle erkek öğrencilerin sosyal ortamlarda olumlu etkileşimler içerisinde bulunacakları boş zaman etkinlikleri düzenlemelidirler.

4. Bireylerin benlik saygısının gelişimi açısından kritik bir süreç olan özellikle ilköğretim aşamasındaki ergenlik çağında, okul rehberlik servisleri, öğrencinin benlik ve benlik saygısını geliştirmeye yönelik rehberlik hizmetleri vermelidir.

5. Okuldaki tüm personel öğrencilerle olan etkileşimlerinde demokratik bir tutum benimsemeli, onların düşüncelerine ve kendilerine önem verdiklerini hissettirerek, olumlu benlik algısı geliştirmelerine yardımcı olmalıdırlar.

6. Öğrenciler akran baskısı konusunda bilgilendirilmeli, uzman bir personel tarafından bilgilendirici toplantılar yapılarak, öğrencilerin kendilerini ortaya koyma becerilerini kazanmaları sağlanmalıdır.

KAYNAKLAR

AKTUĞ, T. (2006). *Ergenlerde Akran Baskısı ve Benlik Saygısının İncelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.

AKYOL KÖKSAL, A. (2002). *Yatılı Bölge Okullarında Okuyan Çocukların Benlik Kavramlarının incelenmesi, Çukurova Eğitim Fakültesi Dergisi, sayı. 2, s. 1-6, Adana.*

- AYDIN, B.** (Edit. Betül Aydın). (2002). Genç Yetişkinlik. *Gelişim Psikolojisi*. SFN Televizyon Tanıtım Tasarım Yayıncılık, İstanbul.
- BALAT, G. U. ve AKMAN B.** (2004). Farklı Sosyo-Ekonomik Düzeydeki Lise Öğrencilerinin Benlik Saygısı Düzeylerinin İncelenmesi. *Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi*, 14 (2), 175-183.
- BAŞAL, H.** (2007). *Nasıl Bir Çocuk Yetiştirebilirim*, Morpa Kültür Yayınları, İstanbul.
- BERKTEKİN, C.** (1978). *Çocuklarda ve Gençlerde Davranış Bozuklukları*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara.
- BUDAK, S.** (2005). *Psikoloji Sözlüğü*, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara.
- COOPERSMİTH, S.** (Ed. WH Freeman) (1967). *The Antecedents of Self-esteem*. Freeman Press, San Francisco.
- CÜCELOĞLU, D.** (1994). *İnsan ve Davranış*, Remzi Kitapevi, İstanbul.
- ÇANKAYA, B.** (2007). *Lise I. ve II. Sınıf Öğrencilerinin Algılanan Benlik Saygısının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- ÇİĞDEMOĞLU, S.** (2006). *Lise 1. Sınıf Öğrencilerinin Akran Baskısı, Özsaygı ve Dışadönük Kişilik Özelliklerinin Okul Türlerine Göre İncelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi , Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- ERTUĞRUL, H.** (2006). *Öğretmenin Başarı Kılavuzu*, Nesil Yayınları, İstanbul.
- KAPIKIRAN, N. A ve Fiyakalı, C.** (2006). *Lise Öğrencilerinde Akran Baskısı ve Problem Çözme*, [http:// eğitimdergi, Pamukkale. edu. tr /](http://egitimdergi.pamukkale.edu.tr/) (Erişim Tarihi: 05. 03. 2009)
- KIRAN, B.** (2002). *Akran Baskısı Düzeyi Farklı Olan Öğrencilerin Risk Alma, Sigara İçme Davranışı ve okul Başarılarının İncelenmesi* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- KÖKNEL, Ö.** (1992). *Dolu Dolu Yaşamak*, Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul.
- KÖKNEL, Ö.** (1995). *Kaygıdan Mutluluğa Kişilik*, Altı Kitaplar Yayınevi, İstanbul.
- ÖNDER, A.** (2005). *Okul Çağı Çocuğu ile İletişim*, Morpa Kültür Yayınları, İstanbul.
- ÖZOĞUL, S. N.** (1988). *Annenin Çalışmasının ve Bazı Bireysel Niteliklerinin Çocuğun Benlik Saygısına Etkisi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- PİŞKİN, M.** (1997). Türk ve İngiliz Lise Öğrencilerinin Benlik Saygısı Yönünden Karşılaştırılması (21-35). 3. *Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi Kitapçığı*. Çukurova Üniversitesi Yayını, Adana.

- SEVİNÇ, M.** (2005). *Kendine Güven ve Başarı*, Morpa Kültür Yayınları, İstanbul.
- ŞİRİN, A.** (Edit. Betül Aydın). (2002). *Gelişim Psikolojisine Giriş. Gelişim Psikolojisi*, SFN Televizyon Tanıtım Tasarım Yayıncılık, İstanbul.
- YAVUZER, H.** (2000). *Eğitim ve Gelişim Özellikleriyle Okul Çağı Çocuğu*, Remzi Kitapevi, İstanbul.
- YENİDÜNYA, A.** (2005). *Lise Öğrencilerinin Rekabetçi Tutum, Benlik Saygısı ve Akademik Başarı İlişkisi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- YILDIRIM, M.** (2007). *Şiddete Başvuran Ve Başvurmayan Ergenlerin Yalnızlık Düzeyleri Ve Akran Baskısı Düzeyleri Açısından İncelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- YÖRÜKOĞLU, A.** (1990). *Gençlik Çağı Ruh Sağlığı ve Ruhsal Sorunlar*, Özgür Yayıncılık, İstanbul.
- YÖRÜKOĞLU, A.** (1985). *Gençlik Çağı*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara.
- YÖRÜKOĞLU, A.** (2004). *Çocuk Ruh Sağlığı*, Özgür Yayınları, İstanbul.

**A STUDY ON THE RELATION BETWEEN SELF ESTEEM AND THE
LEVEL OF PEER-PRESSURE AMONG THE PRIMARY SCHOOL STUDENTS**

SUMMARY

The environment in which individuals live has a considerably significant effect on the formation of their self-esteem. It is inevitable that the quality of the friendship relationships during the primary education years, which constitute an important period during the development process of the self, will have a positive or a negative effect in terms of the adolescent developing his/her self-esteem. In this regard, young people need to be part of peer groups where they are valued in order not to experience negative pressure from their circle of friends.

Peer pressure can be defined as the influence of the peer groups formed by children or young people on their members and the power to achieve conformity in particular (Budak, 2005) and may emerge indirectly, in forms such as physical or verbal taunting, isolation via exclusion from the group of friends, or behaviorally in forms such as the taking of money or other belongings by force (Pişkin, 2002).

However, peer pressure does not always reflect negatively and it sometimes results in more positive behaviors. The study by Rubin and Thompson established that school age children who have positive peer relationships displayed desirable characteristics in many aspects relating to positive adaptation (as cited in Önder, 2005). Therefore, rather than separating young people from peer groups, they should be encouraged to form groups. However, these group associations should be formed within the framework of positive thinking and activities (Yörükoğlu, 1985), thus making sure that peer groups are safe environments for the young person, ones where his/her personality is respected and valued. This is because whether or not this environment is safe has an impact on the development of the young person's self-esteem. The young person's positive self-esteem is enhanced by being valued by people he/she trusts and believes (Berktekin, 1978). In this sense, the existence of quality peer groups is very important for young people. Therefore, it is anticipated that this study will offer useful information in terms of describing the effect of peer pressure in the development of young people's self-esteem.

The present study, which aimed to determine the relationship between primary education students' self-esteem and peer pressure, and whether self-esteem and peer pressure levels varied depending on some socio-demographic variables, is a relational scanning model study.

The present study was conducted with the participation of 459 day and boarding students in years 7 and 8 in state primary schools in the province center of Bitlis, Turkey in the 2008-2009 academic year. A 'Personal Information Form' was developed by the researchers to collect information relating to the socio-demographic characteristics of the students. The 'Coopersmith Self-Esteem Scale (Coopersmith, 1967)' and 'Peer Pressure Scale' (PPS) (Kıran, 2002) were used as data collection tools, and the data obtained was analyzed using statistical techniques.

According to the findings of the study, it was observed that primary education students' self-esteem level scores were above average, whereas their peer pressure score levels were of a below average level. The finding emerged that there was an inverse relationship at a significant level between the students' self-esteem and the peer pressure they perceived. According to this relationship, students with high self-esteem levels felt peer pressure less. On the other hand, it was observed that male students in primary education felt more peer pressure when compared to female students. Considering that groups such as youth gangs which generally display negative behavior examples are mostly formed by boys, and apply pressure against boys, this result may be evaluated as an "expected" situation. Similarly, it was observed that boarding students felt more peer pressure when compared to day students, and it is suggested that this situation is caused by the fact that the boarding students being there all day brings peer relationships to the foreground and therefore peer pressure is more keenly felt. Based on these findings, the following recommendations may be offered - during the adolescence period, which is a critical process in terms of the development of individuals' self-esteem, school counseling services should provide guidance services aimed at developing students' self and self-esteem. The school administration and teachers should organize free time activities for the students to engage in positive interactions; should adopt a democratic attitude in their interactions with the students and should make the students feel that they and their opinions are valued.